

**Univerzita Palackého
Filozofická fakulta
Katedra Historie**

**Bakalářská práce
Atentáty na Heydricha a Hitlera a reakce
protektorátního tisku**

David Kotásek

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Perutka, Ph.D.

2021

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil pouze uvedené
prameny a literaturu.

Otrokovice, březen 2021

.....

Za odborné rady a metodické vedení mé bakalářské práce, stejně tak jako za vstřícnost a trpělivost při psaní práce děkuji Mgr. Lukáši Perutkovi, Ph.D.

Obsah

1.Úvod.....	6
1.1.Literatura a zdroje.....	6
1.2.Výzkumné otázky a metodologie.....	7
2.Protektorátní tisk.....	8
3.Atentát na Heydricha.....	10
3.1.Atentát 27.května.....	10
3.2.Odpověď režimu.....	11
3.3.Lidice.....	12
3.4.Ležáky.....	12
3.5.Proti Edvardu Benešovi.....	13
3.6.Za Vůdce a Říši.....	14
3.7.Tisk jde proti Anglii.....	15
3.8.Emanuel Moravec v rámci tisku.....	16
3.9.Malý mezinárodní dopad na Moskvu.....	17
3.10.Shrnutí.....	18
4.Atentát na Hitlera.....	19
4.1.20.července 1944.....	19
4.2.Odpověď režimu.....	21
4.3.Tisk oslavuje Vůdcovo přežití.....	22
4.4.O Hitlerově projevu k národu.....	23
4.5.Mezinárodní ohlasy atentátu.....	24
4.6.O postoji německé branné moci k atentátu.....	25
4.7.Zprávy z Berlína.....	26
4.8.Dr. Goebbels v tisku.....	27
4.9.Bolševismus a židovství.....	29
4.10.Proti USA, Anglii a SSSR.....	30
4.11.Shrnutí.....	31

5.Srovnání atentátů z pohledu tisku.....	32
5.1.Srovnání z mezinárodního pohledu.....	32
5.2.Srovnání z pohledu reakce politiků.....	32
5.3.Srovnání v ohlasech ze zahraničí.....	33
5.4.Společným znakem věrnost Vůdci a Říši.....	34
6.Závěr.....	35
7.Přílohy.....	37
7.1.Seznam příloh.....	37
8.Seznam literatury a zdrojů.....	41

1. Úvod

Atentáty na Reinharda Heydricha i Adolfa Hitlera jsou celosvětově známými událostmi, ke kterým došlo v průběhu druhé světové války. Oba představují úsilí lidí, kteří se chtěli postavit proti útlaku a útisku nacistického režimu. V případě atentátu na Heydricha bylo dosaženo úspěchu, u Adolfa Hitlera nikoliv.

U atentátů máme široký výběr toho, co přesně zkoumat a čím se zabývat. Já osobně budu zkoumat atentáty z pohledu jejich interpretace v protektorátním tisku v Protektorátu Čechy a Morava. Legální protektorátní tisk u nás byl kontrolován německou cenzurou a německou okupační mocí, a navíc se k tomu přidal i faktor náklonnosti redaktorů deníků psát pro režim. Sice ne všichni redaktoři byli sto nebo ochotni psát pro režim z vlastního přesvědčení, ale i tak nám postačí pár z nich. Právě tento, legální protektorátní tisk bude hlavním stavebním kamenem mé práce. I když jsem si vědom faktu, že od oficiálních periodik nelze čekat nic převratného a člověk nejspíše čeká, v jakých kolejích se vše bude odehrávat, jsem přesvědčen o tom, že se dají nalézt informace, o nichž ještě nebyla řeč. Díky tomu mám motivaci a snažím se ukázat, jak reagoval tisk ve dnech, které po atentátech následovaly.

Mám proto volné pole působnosti a svým zkoumáním mohu přinést ucelený pohled tisku na atentáty, jejich význam i dopad. Práci mám rozdělenou do několika kapitol. Nejdříve zastíním, jak fungovalo řízení protektorátního legálního tisku. Poté se budu zabývat atentátem na Reinharda Heydricha a jeho interpretací v tisku. Posléze se dostanu k Adolfu Hitlerovi, kde budu pracovat stejným způsobem. V další kapitole srovnám oba atentáty z pohledu reakce tisku, budu provádět komparaci hlavních společných či odlišných rysů.

1.1. Literatura a prameny

V této části vypíši základní přehled literatury a pramenů. Existuje celá řada zdrojů, já jsem si však vybral pouze pár. Zvolil jsem ty, z kterých jsem schopen odpovídat na výzkumné otázky.

V mé práci budu využívat dobový tisk, tedy deníky, které se oficiálně objevovaly. Právě z nich chci vycházet, analyzovat, rozebírat a následně konstatovat to, jak a co přesně tisk veřejnosti nabídl. V menší míře také

literaturu, ale to jen z důvodu krátkého popisu oněch událostí, tedy k čemu a kdy došlo a jaký byl výsledek, ale i to, jaká byla odpověď režimu.

Celkově budu postupovat obsahovou metodou analýzy pramenů a poté jejich komparací, protože v závěru mé práce se budu snažit o porovnání obou událostí z pohledu informovanosti tisku a reakce režimu. U primárních pramenů budu využívat hlavně zdroje v Krameriovi. Budu vycházet ze zdrojů z Národní digitální knihovny. U obou atentátů budu využívat deníky *Večer*, *Lidové noviny(lidovky)* a *Český deník*.

Budu se v nich zabývat články, které vycházely okamžitě po atentátu i v dalších dnech, na čemž budu právě zkoumat reakci tisku, jak o tom bylo informováno a kolik článků vycházelo. Jak jsem již uvedl, v malé míře použiji i literaturu k tématu. K atentátu na Hitlera to bude hlavně dílo *Příběh operace Valkýra* (Ian Kershaw), *Hitlerovo Německo* (Matthew Hughes a Chris Mann) a *Hitler Tváře diktátora* (J.Fest a H.Hoffmann). K Heydrichovi hlavně dílo *Operace Anthropoid 1941-1942* (Jiří Rajlich, Eduard Stehlík a Michal Burian), *Češi pod německým protektorátem* (Detlef Brandes) nebo *Dal signál k atentátu* (Petr Kubánek).

V rámci využití pramenů také použiji knihu *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*(Jan Gebhart). Tento pramen je dobrým zdrojem pro pochopení toho, jak byl český tisk řízen a nastiňuje také situaci, v jaké byli novináři či redaktoři oněch periodik.

1.2. Výzkumné otázky a metodologie

Po celou dobu mé práce budu pracovat s několika výzkumnými otázkami, na které se budu snažit odpovědět, čímž vytvořím obsah daných kapitol. Mé výzkumné otázky se týkají pouze reakce legálního tisku na atentáty.

Mezi hlavní výzkumné otázky patří: *Jaká byla mezinárodní reakce a mezinárodní dopad v tisku? Kdo se u daných atentátů hodně aktivizoval, a jakým způsobem? O jakých tématech psal tisk v souvislosti s atentáty nejvíce? O čem se v tisku tolik nepsalo?*

Obsahy článků u obou atentátů následně porovnám a vytvořím tak komparaci pramenů.

2. Protektorátní tisk

O tom, jak byl protektorátní tisk za nacistické okupace řízen, vzniklo doposud málo studií. Věrohodné informace jsou k dispozici na základě záznamů, které se dochovaly z tiskových konferencí z let 1939-1945.

Tiskové konference sloužily ke shromáždění zástupců periodik, a to jak deníkových, tak také časopiseckých, se zástupci protektorátní a okupační moci v zemi. Tyto konference představovaly hlavní způsob, jak byl protektorátní legální tisk řízen. Nebyl sice jediný, ale za to zřejmě nejúčinnější.¹

Zástupci protektorátní moci, kteří měli i dozor nad periodiky, byli z tiskového odboru Předsednictva ministerské rady (TO PMR). Později spadl tento odbor pod Ministerstvo školství a lidové osvěty. Tento orgán konference svolával a organizoval. Součástí byli ale také zástupci okupační moci. Zde je míněna Skupina pro kulturně-politické záležitosti, která byla od roku 1940 IV. Oddělením Úřadu říšského protektora. V čele tohoto oddělení byl do roku 1942 Karl von Gregory, kterého později nahradil Martin Paul Wolf. V rámci oddělení ještě vznikla speciální Skupina tisk, která dávala jasné podněty pro řízení tisku v duchu nacistické ideologie. V jejím čele stál Wolfgang Wolfram von Wolmar, kterého roku 1943 vystřídal Arthur Söhnel. Zástupci okupační moci na konferencích dávali jasná direktiva představitelům periodik.²

Představitelé okupační moci si byli moc dobře vědomi, že díky médiím mohou manipulovat s veřejností, nebo ji předávat pouze ty informace, které nejsou v rozporu s jejich ideologií. Tak tomu bylo i v případě nacistické moci v Protektorátu. V rámci kontroly a řízení médií zde vznikla celá řada institucí. Od Národního svazu novinářů až po cenzuru a její systém.

Jedním z hlavních úkolů tiskových konferencí bylo hodnocení působení tisku, jeho další směřování, formulování důležitých a významných témat, ale představitelé moci zde také předkládali návrhy, jak dále efektivně pokračovat, přičemž celé fungování konferencí mělo svůj vzor v Německu, kde to bylo stejným způsobem praktikováno již od roku 1933.³

Konference probíhaly pravidelně, zpravidla jednou týdně. Rozhodujícím faktorem ale byla aktuální situace. Například v létě roku 1941 se konaly téměř

¹ GEBHART, J. et al.: *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha, 2010, s.7.

² GEBHART, J. et al.: *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha, 2010, s.8.

³ GEBHART, J. et al.: *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha, 2010, s.11-13.

každý den, říkalo se jim mimořádné, a byly svolávány kvůli aktuální politické a vojenské situaci. Kromě těchto se na podzim roku 1939 a na jaře roku 1940 konaly i konference zástupci vybraných periodik a mimopražského tisku.

Postupem času a let se ovšem četnost konferencí snižovala. Důvodem byla hlavně velká přítomnost novinářů a obavy z toho, aby se tak některé důvěrné informace nedostaly volně do oběhu. Proto byli poté zváni pouze vybraní zástupci periodik. Jak se válka blížila ke konci, konference se konaly méně a méně, v této době už jen vždy jednou za 14 dní.⁴

Tiskové konference však nebyly jediným způsobem, jak byl tisk řízen. Vedle toho existovaly i *Informace pro šéfredaktory denních listů*. Byly to příkazy, které byly předávány z TO PMR. Do redakcí se dostávaly buďto psanou formou, ale uplatnilo se také telefonické předání informací. *Informace* sice mohly obsahovat aktuální novinky či zprávy, ale spíše sloužily jako direktiva pro zpracování daných zpráv.

Do celého systému řízení tisku se zapojily i zpravodajské agentury. Mezi nejnámější patřily agentura ČTK či německá DNB, které předávaly informace, a na základě kterých tisk psal.⁵

Vedle způsobu řízení se okupační a protektorátní správa starala i o to, jak budou články v denících vypadat. Byly dávány pokyny k tomu, aby se nejdůležitější informace objevily na úvodních stranách. Novináři je navíc měli komentovat a zaujímat k nim stanoviska, která se shodovala s politikou Říše a nacistickou ideologií. Zpočátku bychom tak mohli pozorovat vcelku poklidný ton a optimismus, kterým je psáno. S postupem války a zhoršující se situací se ale také mění charakter psaní.

Stále častěji vidíme fráze, které se snaží dát veřejnosti najevo, že Říše je neporazitelná, že český národ musí za vůdcem pevně stát a věřit v dobrou budoucnost, kterou může přinést pouze spojení s Německem. Dalším motivem je také rozkol mezi Spojenci. Tisk píše, že by se mohl objevit mezinárodní konflikt mezi západními Spojenci a SSSR. Vzdůstá také intenzita varování před hrozbou bolševismu. Nakonec v posledních měsících války dává tisk najevo, že i přes vojenskou situaci je Protektorát místem klidu a bezpečí.⁶

⁴ GEBHART, J. et al.: *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha, 2010, s.14-16.

⁵ GEBHART, J. et al.: *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha, 2010, s.18-22.

⁶ GEBHART, J. et al.: *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha, 2010, s.22-27.

3. Atentát na Heydricha

K atentátu na zastupujícího říšského protektora SS-Obergruppenführera Reinharda Heydricha došlo na území Protektorátu Čechy a Morava 27. května 1942. Místem atentátu se stala Praha. Tento čin se stal jedním z nejvýznamnějších úspěchů exilu v Londýně, zde v čele s Edvardem Benešem. Celá tato akce byla plánována z Anglie, ona výsadeková skupina Anthropoid byla i v Anglii sestavena, vycvičena a vyzbrojena, z Anglie také do Protektorátu odletěla.

3.1. Atentát 27. května

23. května 1942 se parašutisté a zástupci podzemních skupin dohodli, že datum atentátu bude 27. května. Dle programu Heydricha bylo totiž zjištěno, že v tento den má odjet do Berlína. Místem byla zvolena zatáčka v Praze Libni, kde projížděl Heydrichův automobil prudkou zatáčkou a musel zde tedy zpomalit. Heydrich navíc jezdil v otevřeném voze bez nějaké ochrany dalších vozidel, což také atentátníkům zahrávalo do karet.

Ráno 27. května byli účastníci na místě. Heydrichův Mercedes 320 C jel z Kobylis Kirchmayerovou ulicí. Spolu s říšským protektorem v něm byl jeho řidič, SS-Oberscharführer Johannes Klein. Uvádí se, že zhruba v 10:31 vůz v oné zatáčce zpomalil a Josef Gabčík skočil před automobil. Vytáhl samopal Sten, který ovšem selhal a nevystřelil. Heydrich v onu chvíli učinil zásadní chybu, když nařídil svému řidiči, aby vůz zastavil. Poté přiběhl Jan Kubiš, který ze své aktovky vytáhnul bombu, kterou odjistil a hodil. Bomba nedopadla do vozu, nýbrž ke stupátku před pravým zadním kolem. Zde explodovala. Heydrich byl však výbuchem ochromen a nebyl schopen dalšího pohybu. Atentátníci poté z místa činu utekli.⁷

⁷ BURIAN, M.: *Atentát: operace Anthropoid*. Praha, 2007, s.64.

3.2.Odpověď režimu

Odpověď okupační moci na sebe nedala dlouho čekat. Již hodinu po atentátu byly uzavřeny všechny možné cesty z Prahy. Omezena byla také železniční doprava a spojení. Začaly kontroly a prověřování těch, kteří chtěli hlavní město opustit. Uzavřelo se a prohledávalo i místo činu. Karl Hermann Frank začal tímto způsobem, jakožto zástupce říšského protektora, okamžitě jednat.⁸

Narychlo byl Himmlerem také pověřen SS-Oberstgruppenführer Kurt Daluege, byl odjel do Protektorátu a zde převzal záležitosti Úřadu říšského protektora, také jako zastupující říšský protektor.⁹

Ještě téhož dne byl vyhlášen výjimečný civilní stav, který odvysílal Frank a následoval překlad do českého znění. Mezi jeho hlavní body patřilo sdělení, že byl spáchán atentát na Heydricha, vypisuje se odměna 10 milionů korun na dopadení pachatelů. Že kdo pachatele skrývá, nebo něco ví a neoznámí to, bude i s celou rodinou zastřelen.

Navíc byl přes noc z 27. na 28. května vyhlášen zákaz vycházení. Byly zavřeny všechny hospody, podniky, bary, divadla. Byla také zastavena veškerá veřejná doprava. Opět následovalo prohlášení, že kdokoliv toto poruší, bude zastřelen.¹⁰

Nový zastupující říšský protektor nechal poté výjimečný stav vyhlásit pro celý Protektorát. Všude, po celém území Protektorátu prováděly bezpečnostní a represivní složky i s pomocí Wehrmachtu razie, začalo docházet k zatýkání a popravám. Podle dalšího nařízení měli být občané starší patnácti let od 30.5. přihlášení. Pokud takto neučinili a byli na území Protektorátu, měli být zastřeleni.¹¹

Pokud hodnotím celkové represálie režimu, bylo stannými soudy, které zasedaly v Praze a Brně, popraveno přes 1500 obyvatel Protektorátu. Do tohoto počtu se započítávají i oběti lidických mužů. Po atentátu na Heydricha bylo zavedeno druhé stanné právo.¹²

⁸ KUBÁNEK, P.:*Dal signál k atentátu na Heydricha*. Uherské Hradiště, 1993, s.66.

⁹ BRANDES, D.:*Češi pod německým protektorátem*. Praha, 1999, s.306.

¹⁰ KUBÁNEK, P.:*Dal signál k atentátu na Heydricha*. Uherské Hradiště, 1993, s.66.

¹¹ BRANDES, D.:*Češi pod německým protektorátem*. Praha, 1999, s.303-304.

¹² BURIAN, M.:*Atentát:operace Anthropoid*. Praha, 2007, s.90.

3.3.Lidice

Vesnice Lidice, která se nacházela zhruba 20 km severozápadně od Prahy, se stala terčem brutální útoky, který byl ze strany okupantů brán jako odplata za atentát. 9. června 1942 předal K.H.Frank rozkaz Horstu Böhmovi, že na základě rozhovoru s Vůdcem je potřeba zastřelit všechny dospělé muže, ženy odeslat do koncentračního tábora. Děti, které budou vhodné k poněmčení nechat, avšak ostatním dát jinou výchovu. Provést veškerý soupis majetku i dobytka, vesnici vypálit a srovnat se zemí.¹³

Celá událost poté proběhla dle stanových instrukcí. Jednotky německé branné moci spolu s policií i místním četnictvem obklíčili večer 9. června Lidice. Začaly probíhat razie, soupis majetku i dobytka. Dospělí muži byli přemístěni na Horákův statek, ženy a děti byli odvezeny do Kladna. Ráno 10. června začali Němci popravovat muže na statku, byly ničeny a zapalovány domy. Zastřeleno zde bylo celkem 173 mužů i s jedním chlapcem, který se vydával za dospělého.¹⁴

Nacisté poté zničili i lidický hřbitov a vykopali zde všechny hroby. Lidické ženy byly z Kladna převezeny do koncentračního tábora Ravensbrück. Jen málo dětí bylo uznáno k poněmčení, zbytek byl poté v nákladním voze, do kterého byl zaveden trubicí plyn, usmrcen.¹⁵

3.4.Ležáky

Ležáky, které se nacházely v severovýchodních Čechách, postihl o pár dní později stejný osud, jako tomu bylo u Lidic. V nedalekém mlýně rodiny Švandových měla být umístěna vysílačka, o které však věděli jen dva muži. Nacisté 24. června 1942 obec obklíčili, obyvatele odvezli do Pardubic a Ležáky srovnali se zemí. Posléze bylo 33 dospělých obyvatel Ležáků zastřeleno, z toho 18 žen. U dětí byl stejný osud, jako v případě Lidic. Zde byli uznány pouze 2 k poněmčení, zbytek byl zabit.¹⁶

¹³ BRANDES, D.:*Češi pod německým protektorátem*. Praha, 1999, s.313.

¹⁴ BURIAN, M.:*Atentát:operace Anthropoid*. Praha, 2007, s.72.

¹⁵ BURIAN, M.:*Atentát:operace Anthropoid*. Praha, 2007, s.72.

¹⁶ KUBÁNEK, P.:*Dal signál k atentátu na Heydricha*. Uherské Hradiště, 1993, s.82.

3.5. Proti Edvardu Benešovi

U všech zmíněných deníků, tedy u *Večeru*, *Lidových novin* i *Českého deníku* lze ve velké míře pozorovat faktor Edvarda Beneše. Prezident ČSR a během války exilový představitel se stal jedním z hlavních terčů všech útoků, ať již ze strany tisku, ale také rozhlasu. Byl kritizován nejen okupační mocí, ale také českými zástupci Protektorátu. Vedle novinářů a redaktorů se proti Benešovi ohradil nejvíce Emanuel Moravec, který svými hlasitými projevy i články šel proti činnosti tohoto člověka.

Beneš byl označován za hlavního nepřítele a podle tisku bylo na lidu, aby si zvolil, zdali půjde s Benešem, a tím pádem bude škodit Říši i národu, anebo se postaví proti němu. Činnost Edvarda Beneše a jeho politické exilové garnitury byla spojována s Anglií, což byl nepřítel Třetí Říše.

Na jednu stranu se objevuje kritika jeho práce, na druhou stranu i nutnost odstranit jej, aby se žilo českému národu lépe. O napojení Edvarda Beneše na Židy a židovství jako takové existují v tisku také pasáže a články. V souvislosti s tímto je Beneš brán za placeného agenta Židů, a proto se často mluví o tom, že chce spolu s Židy a západními velmocemi rozbít Říši i její morálku.¹⁷

Množství článků, ve kterých se z negativní úhlu na Beneše dívá, je masivní. Ve *Večeru* je Edvard Beneš zmíněn poprvé 3. června u příležitosti manifestace na Staroměstském náměstí, přičemž celý článek je uveden na titulní straně.¹⁸ Stejným způsobem je Beneš uváděn i v dalších denících. V *Lidových novinách* je poprvé zmíněn 31. května v článku, který píše o projevu prezidenta Háchy.¹⁹ *Český deník* vydává na své titulní straně 31. května článek, který se přímo nazývá *Náš veřejný nepřítel č.1-Beneš*.²⁰ V počátečních dnech po atentátu se jméno Edvarda Beneše objevuje hlavně na úvodních stranách periodik. S postupem času se články, ve kterých je zmiňován, dostávají i na další strany deníků. Sám Beneš moc dobře věděl, jaké bude mít atentát politické důsledky, takže se dá konstatovat, že s tímto faktem počítal.

¹⁷ Moravec, "dábelský plán chorobného zločince Beneše", 2.

¹⁸ Moravec, "Velkolepá manifestace Čechů pro Říši", 1-2.

¹⁹ ČTK-Praha, "Projev státního presidenta dr. Háchy. Nepřátelé Velkoněmecké říše jsou také nepřáteli českého národa", 1.

²⁰ ČTK-Praha, "Náš veřejný nepřítel č.1-Beneš", 1-2.

3.6. Za Vůdce a Říši

Jestliže periodika psala proti Edvardu Benešovi, pak se opačným směrem staví za Velkoněmeckou říši a Vůdce Adolfa Hitlera. Ukázat, že český národ nejde proti Německu, to bylo jedním z hlavních úkolů a tisk tomu napomohl. Vychází velké množství článků, které píší o nutnosti existence spojení Protektorátu s Německem. Za mnohé uvedme jako příklad článek, který vyšel v *Českém deníku* 3. června na titulní straně, a který toto propojení s Velkoněmeckou říší vysvětluje.²¹

Německo, někdy uváděný pojem jako Říše, je považováno za hlavního spojence a nejdůležitější faktor pro přežití českého národa, je jediným ochráncem před všemi možnými vlivy. Německo má bránit Čechy před židovstvem, bolševismem i západními vlivy.

Heroizující články, ve kterých se píše o tom, že protektorátní představitelé, dělníci a pracující, ale i jiní vyjadřují svou podporu a náklonnost Říši, vycházely takřka denně.²² Redaktoři a autoři se nebojí neustále opakovat ty samé věty a fráze. Obyvatelé Protektorátu, alespoň jak to často hlavní představitelé moci uvádějí, odmítají atentát, protože měl poškodit spojení s Německem, a to si český národ nepřaje. Všechny tyto myšlenky dobře ilustruje článek v *Lidových novinách*, který celou situaci shrnuje.²³

Své místo zaujímá i ukázka věrnosti Vůdci Adolfu Hitlerovi. Za vše můžeme uvést, že ve všech denících se objevují články prezidenta Háchy a jiných, kteří posílají své telegramy Vůdci a svým jménem i jménem všech Čechů, jemu vyjadřují svou věrnost. Adolf Hitler byl samozřejmě brán za hlavní postavu nacistické mašinerie, a tak bylo logickým krokem, že přímo jemu adresovaly ony osoby pasáže, ve kterých dávaly najevo lítost nad celou situací a zároveň Vůdce jasně přesvědčovaly, že půjdou i nadále pevně za ním. Můžeme se domnívat, jaký byl důvod. Byla to možná snaha zavděčit se Hitlerovi, ukázat mu, že Češi nejsou jeho nepřátelé. Určitě zde hrálo také roli smýšlení či snad přesvědčení oněch osob, které se s nacistickou ideologií ztotožnili. Pro představuj nám v tomto směru poslouží článek z *Lidových novin*.²⁴

²¹ Bacher, " Být či nebýt?", 1.

²² Čt, " Čeští dělníci podporují vládu", 2-3.

²³ Dr. Pavlík, " Praha jde s Říší", 3.

²⁴ ČTK, " Telegram státního prezidenta Vůdci", 1.

3.7. Tisk jde proti Anglii

Protektorátní tisk se stavěl odmítavě nejen vůči Benešovi, ale také celé Anglii. V denících se nacházejí interpretace toho, co oznamují protektorátní představitelé, tedy že stopy atentátu vedou právě do Anglie. V *Českém deníku* o tom poprvé píše Theodor Bacher.²⁵

Jsou články, kde se nevybíravým způsobem útočí pouze proti Londýnu, ale také články, ve kterých se píše o celé Anglii. Vina Anglie na atentátu má dle tisku mezinárodní rozměr, protože se opět ukázalo, že nepřítel chce Říši škodit.

Musíme se na to dívat z mezinárodního hlediska. Británie byla nepřitelem Hitlerova Německa a fakt, že atentát je s ní spojen, vyvolal vlny odporu. Tisk tedy neotálel a zapojil se. Dobře to ukazuje článek *Chybná anglická spekulace*, který vyšel ve *Večeru* dne 12. června. Tento tvrdí, že nepřátelé v Anglii hledají všechny možné způsoby, jak Říši zničit. Nejde-li to vojensky, použijí jiný způsob. Nebojí se jakýchkoliv krutostí, o čemž má svědčit atentát na Heydricha. Údajně je zde i činnost britské Tajné služby, která chce svými akcemi zřídit „druhou frontu“ v Evropě, nepovedlo-li se to vojensky. Navíc má jít o tendence, které chtějí narušit klid a práci národů a rozpoutat chaos na vnitřní evropské frontě v Říši.²⁶

Není to poprvé, co se protektorátní tisk staví proti Anglii či Londýnu, avšak nyní v souvislosti s atentátem na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, vyvine obrovský nátlak proti této zemi pomocí článků. Tisk spojuje vinu Anglie i s Židy. Zde operuje pomocí článku *Politický žonglér Beneš se sám odsoudil*, který vyšel 7. června v *Českém deníku*. Je zde uvedeno, že židovské spojení je přes „židomila“ Huberta Ripku, který je spolu s Benešem v Londýně na britské politiky napojen.²⁷

O napojení hlavního města Británie na Židy se tedy píše po atentátu na Heydricha. Židé byli koneckonců v očích Hitlera nepřáteli a propaganda mluvila již dříve o tom, že chtějí Německo ovládnout.

Nezákladnějším důkazem a stopou byla anglická pistole, respektive zbraň anglické výroby. Tisk o tomto důkazu informuje a posměšně dodává, že díkybohu pistole selhala, což je mimochodem důkaz nedokonalosti výroby anglických

²⁵ Bacher, „Proti bláznům a zločincům“, 1-2.

²⁶ Čt, „Chybná anglická spekulace“, 1-2.

²⁷ Bř, „Politický žonglér Beneš se sám odsoudil“, 3.

zbraní. Tento výrok měl i bezesporu zesměšnit, jak se můžeme i dočíst v *Českém deníku* a jeho článku z 5. června.²⁸

Británie z pohledu tisku musela po atentátu snášet kritiku a urážky. Tyto byly adresovány i britským politikům, kteří s československou exilovou vládou spolupracovali. Rozhodně ale kritika nijak neotřásla bojovou morálkou Anglie a nevedla například k tomu, že by britští politici přerušili své svazky s československými politiky. Jsem toho názoru, že si představitelé britské politiky nedělali iluze o tom, jak se nacistická propaganda k celé věci postaví. Dokonce si myslím, že se to dalo očekávat, a to i z ryze válečného hlediska, neboť Británie byla ve válce proti Německu.

3.8. Emanuel Moravec v rámci tisku

Jméno Emanuela Moravce je velmi známé. Je to pojem, který je často s dobou Protektorátu Čechy a Morava spojován. Pojem proto, že jeho vystupování, činy a aktivizace, daly mu punc předního kolaboranta v zemi. Moravec žil v letech 1893-1945. Narodil se v Praze, vystudoval Vyšší průmyslovou školu a vstoupil také do římskokatolické církve. Po vypuknutí první světové války narukoval do armády. Během války padl do ruského zajetí a poté vstoupil do zformovaných legií na Východě. Do ČSR se vrátil v roce 1920. V době první republiky působil v československé armádě, byl u v zemském vojenském velitelství v Praze. Ve 30. letech také učil na Vysoké vojenské škole v Praze. Stál pevně za Benešem a republikou, avšak v průběhu mnichovských dní a následujícího období se proti těmto postavil, hlavně pak proti Edvardu Benešovi. Za Protektorátu začal spolupracovat s nacisty. Jeho rozhlasové komentáře v duchu nacistické ideologie se stávaly stále více hlasitějšími, a navíc si vytvořil i řadu vlivných přátel. Známe je poté jako ministr školství a lidové osvěty, ale stál také v čele Kuratoria pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě.

Svou velkou roli sehrál v době okolo atentátu na Heydricha. Byl jedním z těch, kteří měli dát německé moci najevo, že jsou ji loajální a navíc, že za nimi stojí i český národ, který je Říši také věrný. Pro Moravce, jako pro oddaného muže nacistické ideologii, to nebyl problém. Jako ministr lidové osvěty a školství byl součástí manifestace na Staroměstském náměstí, kde také sám vystoupil, ale byl i u jiných shromáždění a událostí v následujících dnech. Dokonce vystupoval i

²⁸ Werner, "Vina Anglie na atentátu bezesporně zjištěna. Zbraně, které atentátníci zanechali, jsou anglického původu", 3.

v jiných městech než jen v Praze, například v Brně či Ostravě. Zde všude mluvil o nutnosti postavit se proti Benešovi a zrádcům národa, a naopak stát pevně za Německem. O těchto činech tisk velmi dobře informoval a psal. Jak jsem již uvedl, zřejmě šlo hlavně o jeho přesvědčení a vnímání reality světa té doby. Byl zde však i možný strach z okupantů, nebo snad ze samotného Vůdce. Navíc Moravec, jakožto ministr, měl na svých zádech velkou zodpovědnost za veřejné mínění, což jeho aktivitě určitě také přispělo. V tomto případě uveďme článek *Ministr Em. Moravec k českému lidu*, který vyšel 6. června v *Lidových novinách*.²⁹

O jeho výstupech a projevech informuje v tisku hlavně zpravodajská agentura ČTK. Například ve *Večeru* v článku *Na tvoji hlavu naše krev* z 4. června se objevují přesná slova, která pronesl Moravec na Staroměstském náměstí. Ministr zde tvrdí, že „*Beneš se zasloužil o utrpení národa*“. Poté přidává slova, kterými říká „*nad Benešem byl vynesena rozsudek, z něhož není odvolání, protože byl vynesena nejvyšší instancí, soudem národa*“.³⁰

Po smrti Heydricha vychází ve *Večeru* dne 5. června článek, ve kterém Emanuel Moravec konstatuje, že „*odhalil Beneše jako lháře a podvodníka, který si neprávem osobuje titul presidenta neexistujícího československého státu*“.³¹

Moravec sám se staví po bok pracujícího lidu, který je údajně znepokojen situací a chce, aby se život vrátil co nejdříve do normálního stavu, je zdrcen útokem na Heydricha i jeho smrtí a je pevně přesvědčen, že bez Německa nemá český národ budoucnost, neboť by jej mohl zničit bolševismus, Židé nebo Beneš a jeho lidé, kteří Čechům jen škodí. Tyto jeho postoje jsou v denících interpretovány.

3.9. Malý mezinárodní dopad na Moskvu

Hovořilo se již o tom, že za viníka atentátu byla brána z mezinárodního hlediska Anglie, na kterou se snášela kritika ze strany okupační a protektorátní moci, což se posléze promítlo v tisku. Z našeho pohledu byla Anglie a Londýn centrem jednoho exilu, a právě Moskva poté druhého, komunistického.

I v Moskvě a v SSSR byli občané a exiloví politici bývalého Československa. Když se protektorátní představitelé stavěli proti exilovým politikům či

²⁹ ČTK, „Ministr Em. Moravec k českému lidu“, 1.

³⁰ Krychtálek, „Na tvoji hlavu naše krev!“, 1.

³¹ Sedláček, „Beneš a atentát“, 3.

představitelům, v souvislosti s atentátem na Heydricha se dostala Moskva do pozadí. Pozorujeme-li tisk, a jak se v průběhu času vše vyvíjelo, v denících najdeme jen malé či nepatrné zmínky o Moskvě. Zdá se, že po zjištění stop se skutečně vše obrátilo jen proti Británii a možné napojení atentátníků na Moskvu bylo vyloučeno.

Z mezinárodního hlediska byla v té chvíli Říše ve válce ze SSSR, v dané době se ještě navíc válka na východě nevyvíjela špatně, a tak útoky proti bolševismu v tisku nebyly tak časté, a jak se zdá, u SSSR byl zatím stále uplatňován tolerantní přístup. Dalším faktorem je také to, že Beneš, který byl kritizován, ještě nebyl v takovém napojení na Stalina, jako později, takže tisk se proti východní velmoci v souvislosti s atentátem neobracel.

Avšak přece se vyskytují pasáže, které berou Moskvu také za možného viníka. Objevuje se to v *Českého deníku*, v článku, který vyšel 1. června. Píše se o tom, že Moskva může mít podíl na atentátu, neboť věří v prosazení svých bolševických zájmů na českém národě. Oni exiloví politici v Moskvě jsou přirovnáváni k těm z Londýna. Mají údajně jediný cíl, chtějí Čechům škodit.³² To je ovšem jediný útok proti Moskvě, který se v tisku v dané době objevuje. Čas, kdy se stane bolševismus hlavním terčem útoků protektorátního tisku měl ještě přijít.

3.10. Shrnutí

Atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha se stal svým způsobem fenoménem, který přetrvává dodnes. Byla to událost, kterou do té doby český národ nepoznal a jejichž dozvuky jsou stále aktuální.

Příkladem toho je i spousta filmů, které byly už od poloviny minulého století natočeny, řada teorií a konspirací, které se objevují a samozřejmě také to, jak se atentát promítnul do tisku. Příkladem filmů je film *Atentát* z roku 1964 od Jiřího Sequense, *Anthropoid* z roku 2016 od Seana Ellise, nebo například *Vyšší princip*, který roku 1960 zrežíroval Jiří Krejčík.

V souvislosti s tiskem jsme mohli pozorovat několik faktorů, okolo kterých se články točily. Na jedné straně to truchlivé články, které vyjadřovaly lítost nad činem i smrtí Heydricha, na straně druhé heroické články, ve který chtěl tisk

³² ČTK, "V těchto hodinách řeší se osud českého národa na dlouhou dobu", 1.

ukázat, že Německo je jediným možným spojencem i chráněncem českého národa.

Viděli jsme, jak se v tisku aktivizovaly různé osobnosti, ať již redaktoři či politici, kteří se vždy dle svého snažili ukázat, co je v dané situaci jediným správným řešením i postojem. Protektorátní tisk sehrál důležitou roli jako médium, které se logicky jednoznačně postavilo za okupační moc a odsoudilo všechny vnitřní i vnější nepřátelské vlivy. Nakonec řekněme, že atentát měl z mezinárodního hlediska v tisku velký dopad na západní velmoci, hlavně poté na již zmiňovanou Anglii.

4. Atentát na Hitlera

Atentát na Adolfa Hitlera z 20. července 1944 je obecně brán jako vrcholný čin protinacistického odboje. Plán, který měl odstranit nejvyššího představitele nacistického státu, byl připravován měsíce dopředu. Atentát je jedním z řady pokusů o likvidaci Adolfa Hitlera, ale na rozdíl od předešlých byl tento proveden nejlépe. Jediným negativem zůstává výsledek, který byl neúspěšný. I přesto je dodnes brán za jeden z nejvýznamnějších, ke kterým v průběhu druhé světové války došlo.

4.1.20. červenec 1944

Cílem plukovníka von Stauffenberga a jeho pomocníků, kteří přepracovali plán Valkýry, bylo zavraždění Hitlera, ustavení nové vlády v Berlíně, neutralizace gestapa a SS a pokus o vyjednávání o míru s nepřítelem.³³

Stauffenberg byl několik měsíců před atentátem jmenován náčelníkem štábu rezervní armády v Berlíně, a jako takový měl přístup na jednání s Hitlerem. Byla zde tedy vhodná příležitost, jak Hitlera zabít.

K atentátu došlo ve Vlčím doupěti ve Východním Prusku, kde se v daný den porada konala. Stauffenberg zde dorazil se svým pobočníkem, Wernerem von Haeften. Před poradou se odebrali na toaletu, kde narychlo připravovali časový spínač ve dvou výbušných mechanismech. Stauffenberg stihl ve spěchu nastavit jen jednu roznětku. Druhou již nestihl, protože byl urychleně volán na poradu.

³³ HUGHES, M.-MANN, CH.: *Hitlerovo Německo. Život v období Třetí Říše*. Praha, 2002, s.188.

Stauffenberg se poté dostavil na poradu, která se kvůli hezkému počasí nekonala v uzavřené budově s masivním zdívkem, ale v dřevěném domku, kde byla navíc otevřena okna. Svou aktovku, ve které byla časovaná bomba, umístil pod mohutný srub, u kterého se porada konala. Poté se omluvil kvůli náhlému telefonátu a místnost opustil. Jakmile opustil budovu, odebral se spolu se svým pobočníkem k automobilu. V tu chvíli došlo k výbuchu. Oba ihned nasedli do automobilu a byli odvezeni na letiště, odkud odletěli do Berlína.³⁴

Podle instrukcí bylo na určitou dobu přerušeno spojení Vlčího doupěte s okolním světem, navíc Stauffenberg a jeho pomocníci na Bendlerstrasse začali realizovat další část svého plánu, kdy docházelo k zatýkání členů strany nebo SS v Berlíně, ale i v jiných městech Říše. Všude začaly proudit zprávy o tom, že Vůdce je mrtev. Vše bylo ovšem chaotické. Hlavní spiklenci vydávali řadu rozkazů, zatčení nebyli vedoucí členové strany ani SS, a navíc panovala nejistota, zdali je Hitler skutečně mrtev.³⁵

Ještě k večeru téhož dne bylo plně obnoveno spojení a stále více začaly přicházet zprávy, že Vůdce atentát přežil. Konečný obrat nastal ve chvíli, když došlo k telefonickému spojení Goebbelse s Hitlerem. V tu chvíli byl u Goebbelse přítomen velitel strážního praporu v Berlíně, major Otto-Ernst Remer, který doposud prováděl rozkazy směřující z Bendlerstrasse. Remer mluvil osobně s Vůdcem a posléze se obrátil proti spiklencům.

O pár hodin později byl obklíčen Bendlerblock, budova vrchního velitelství wehrmachtu, ve které se hlavní spiklenci nacházeli. Došlo ke krátké přestřelce, a nakonec byli spiklenci dopadeni a zajati. Hlavní spiklenci byli posléze odsouzeni k trestu smrti, a ještě téhož večera zastřeleni. Byl mezi nimi Stauffenberg, Olbricht, Haeften nebo Mertz.³⁶

Atentát tak skončil neúspěchem. Naopak okamžitě od dalšího dne se naplno rozjela řada represálií.

³⁴ KERSHAW, I.:*Příběh operace Valkýra. Stauffenbergův atentát na Hitlera a jeho následky.* Praha, 2009, s.40-42.

³⁵ KERSHAW, I.:*Příběh operace Valkýra. Stauffenbergův atentát na Hitlera a jeho následky.* Praha, 2009, s.47.

³⁶ KERSHAW, I.:*Příběh operace Valkýra. Stauffenbergův atentát na Hitlera a jeho následky.* Praha, 2009, s.50-55.

4.2.Odpověď režimu

Hitler atentát s menšími poraněními přežil. Ještě v ten den se setkali ve Vlčím doupěti s Mussolinim.³⁷

V noci z 20. na 21. července byl odvysílán jeho projev, kterým chtěl dát najevo, že je naživu, že klika hloupých důstojníků se jej pokusila zabít. Dal také najevo, že všichni nepřátelé budou bez milosti odstraněni. Zmiňoval se také o Prozřetelnosti, která jej znovu zachránila a dala mu signál pokračovat ve svém velkém díle.³⁸

Následovaly represe, na základě kterých bylo popraveno na 5000 lidí, přičemž dalších více než 10 000 bylo posláno do koncentračních táborů. Probíhaly vlny zatýkání a mučení. Kdokoliv byl nějak na atentát napojen, nebo ho schvaloval, ale se stal nějakým způsobem podezřelým, musel čelit odplatě ze strany režimu. Svou úlohu zde sehrál i Lidový soudní dvůr, kterému předsedal fanatický nacista Roland Freisler.³⁹

Nový velitel rezervní armády Heinrich Himmler se sešel 14 dní po atentátu s župními vedoucími v Poznani. Zde oznámil, že požaduje zatčení a likvidaci rodinných příslušníků hlavních spiklenců, přičemž o rodině Stauffenberga se měl vyjádřit tak, že tato „bude vyhubena do posledního člena.“ Rodinní příslušníci byli sice v pozdějších měsících zatýkáni, ale díky konci války a pádu režimu, zabiti nebyli.

Zmiňme i akci Bouře, ke které došlo na konci srpna 1944. Tato akce měla za výsledek zatčení více než 5000 osob v krátkém čase. Byla to akce vymyšlená a připravená policejním vedením pod záštitou Himmlera.⁴⁰

Mezi ty, kdož schvalovali atentát a byli popraveni, patřil i mladý Čech Vladimír Vojtěchovský. Údajně měl konstatovat „To je škoda, že se atentát na Hitlera nepovedl.“ Byl popraven v listopadu 1944 na Pankráci ve věku pouhých 19 let.⁴¹

³⁷ KERSHAW, I.:*Příběh operace Valkýra. Stauffenbergův atentát na Hitlera a jeho následky.* Praha, 2009, s.55.

³⁸ KERSHAW, I.:*Příběh operace Valkýra. Stauffenbergův atentát na Hitlera a jeho následky.* Praha, 2009, s.57.

³⁹ HUGHES, M.-MANN, CH.:*Hitlerovo Německo. Život v období Třetí Říše.* Praha, 2002, s.189.

⁴⁰ KERSHAW, I.:*Příběh operace Valkýra. Stauffenbergův atentát na Hitlera a jeho následky.* Praha, 2009, s.63.

⁴¹ FEST, J.-HOFFMANN, H.:*Hitler.Tváře diktátora.* Praha, 2006, s.188.

4.3. Tisk oslavuje Vůdcovo přežití

Prakticky okamžitě, již druhého dne po atentátu, začaly se v tisku objevovat zprávy o tomto útoku na Adolfa Hitlera. Články informovaly o skutečnosti, ke které došlo a zmiňují se o zraněných důstojnících, kteří měli zdravotní následky. Jmenovitě například plukovník Brandt (Hitlerův pobočník), spolupracovník Berger, generalleutnant Schmundt, ale také generaloberst Jodel a další důstojníci. V *Lidových novinách* vyšel již 21. července obsáhlý článek, který o celé události mluví. Zároveň bychom u něho mohli pozorovat heroické prvky, protože ihned oslavuje život Adolfa Hitlera, který má být zárukou Nové Evropy.⁴²

Sám Vůdce měl mít podle tisku pouze malé popáleniny a pohmožděnin. Důvodem, proč atentát přežil, a to i s malými následky, měla být prozřetelnost. Tento pojem se často objevuje a krátce se u něj zastavme. O prozřetelnosti mluvil Adolf Hitler velmi často a s postupem času ve stále větší míře. Právě díky ní se považoval za skoro až nesmrtelného a věřil, že dovede své velké dílo k vítěznému konci. Fakt, že sám unikl několikrát smrti spojoval se zásahy vyšší síly a moci, tedy prozřetelnosti. V napojení na prozřetelnost vyšel ve *Večeru* dne 21. července krátký článek, který celou událost charakterizuje, a zmiňuje se také o postižených atentátem.⁴³ O prozřetelnosti se ve *Večeru* zmiňuje i Alfons Sedláček ve svém článku *V milosti Osudu*, který vyšel také ve *Večeru* 21. července.⁴⁴

Jmenujme dále článek *Šťastné zachránění Vůdcovo*, který vyšel v *Lidových novinách* dne 22. července. Zde je psáno o telegramu prezidenta Háchy Hitlerovi, který doslova říká „*dík moudrému řízení jste unikl útoku, spáchanému zbabělými a hanebnými vrahy. Prozřetelnost chtěla, abyste byl zachován Říši a Evropě, a tak mohl dokončit své velké dílo*“.⁴⁵ Stejně věty poté říkají i jiní, tisk sám o sobě si oddechuje, že vše dopadlo dobře, že je Hitler naživu, neboť bez něj by mohla přijít zkáza národa. Stejným způsobem o záchraně Evropy píše i Karel Vacek v *Českém deníku* v článku *Vůdce zachráněn Evropě*, který vyšel 22. července.⁴⁶

⁴² ČTK, „Vražedný útok na Vůdce“, 1.

⁴³ Čt, „Prozřetelnost chrání Vůdce a jeho dílo“, 1.

⁴⁴ Sedláček, „V milosti Osudu“, 1.

⁴⁵ ČTK, „Šťastné zachránění Vůdcovo“, 1.

⁴⁶ Vacek, „Vůdce zachráněn Evropě“, 1.

4.4.O Hitlerově projevu k národu

Projev Adolfa Hitlera, který se uskutečnil v noci z 20. na 21. července byl v tisku prezentován podrobným způsobem. Tisk uvedl hlavní body, na kterých byl projev založen, aby byly předány veřejnosti. Tento rozhlasový projev byl důležitý jak pro Adolfa Hitlera, tak i pro jeho režim a Říši. Důležitost pro Hitlera spočívala v tom, aby dal jasně najevo, že je živ a zdrav a je schopen pokračovat ve svém díle a poslání, jak sám často říkal.

Význam projevu byl i pro nacistický režim, protože Hitler byl na jeho vrcholu, a tím pádem představoval hlavní symbol. Těžko předpokládat, co by se s režimem stalo, kdyby Hitler při atentátu skutečně zemřel, ale jisté je minimálně to, že jeho přežití umožnilo další pokračování jemu i celé Říši.

V *Lidových novinách*, *Večeru* i *Českém deníku* je zcela totožné podání onoho projevu. V uvedených periodikách vyšly články, které se vztahují na projev 22. července, vždy na úvodní straně. Ukažme si tedy, co projev obsahoval. Použiji přitom článek z *Večeru*. Hitler zde nejprve ujišťuje, že přežil a chce, aby jej jeho lid slyšel. Sám poté říká, že utrpěl pouze malé pohmožděliny, popáleniny a oděrky kůže. Několik jeho věrných spolupracovníků ze štábu bylo ovšem těžce raněno a v danou chvíli říká, že jeden zemřel. Poté mluví o zločinu, který nemá dle jeho slov v německých dějinách obdoby.

„Docela malá klika ctižádostivých, nesvědomitých a současně zločinných, hloupých důstojníků ukula spiknutí, aby mne odstranila a současně se mnou vyhubila štáb vedení německé branné moci“. Přesně takto zní ona známá věta, kterou Hitler řekl, a která je v tisku interpretována. Hitler mluví o plukovníku Stauffenbergovi, který ve Vlčím doupěti nainstaloval pumu, která explodovala. V projevu se poté zmiňuje o Prozřetelnosti, která jej zachránila a znovu mu ukázala, aby šel dále za svým celoživotním dílem, aby nepolevil ve válce, která byla dle jeho slov nevyhnutelná, protože je to nutné k dosažení cílů pro německý národ.

Říká, že se rok 1918 nebude naopak, že nyní se několika spiklencům nepodaří zasadit režimu dýku do zad a k žádné porážce nedojde. Navíc je sto vypořádat se ze všemi spiklenci. Dále ve svém projevu nařizuje následující věci. *Civilní úřady nesmějí přijímat žádné rozkazy od oněch spiklenců* (Hitler je v projevu nazývá usurpátory). *Vojenské úřady, velitelé ani vojáci je nesmí poslechnout, naopak je mají buď zatknout nebo ihned zlikvidovat.*

Důležitý je i výrok „*abych definitivně vytvořil pořádek, jmenoval jsem velitelem domácího vojska říšského ministra Himmlera*“. Heinrich Himmler jakožto říšský vůdce SS i ministr policie se postavil do čela tohoto uskupení, aby do budoucna zajistil pořádek a poslušnost. V dalších týdnech i měsících tak bude konat. Hitler v projevu předpokládá, že odstranění nepřátel vytvoří dobré klima v zázemí, které je v dané válečné situaci nutné.

Dává i najevo, že osud, který by Německo postihl, kdyby se atentát zdařil, by byl nepředstavitelně krutý, a že si to nikdo nedokáže ani představit. Navíc neustále se odvolává na německý národ, pro který tak horlivě pracuje a bude i nadále. „*Já sám děkuji Prozřetelnosti a svému Tvůrci nikoliv proto, že mne zachoval, můj život jest jenom starostí a prací pro můj národ...*“.⁴⁷

I přes tato slova je nutno podotknout, že atentát Hitlera trvale poznamenal, a to velmi silně. Hitler ještě zhruba dva týdny po atentátu cítil bolest v pravém uchu, měl poškozen sluch. Došlo u něj k narušení rovnováhy, v důsledku poškození středního ucha, což se projevovalo šilháním pravého oka a nakláněním se při chůzi. Hitler začal vypadat stále více unaveně a staře. Dva měsíce po atentátu se mu vrátil i třesot v rukou a levé noze.

Co bylo ovšem také závažně, byl vysoký stupeň Hitlerovy paranoi. Hitler se stal až krajně nedůvěřivým vůči svým důstojníkům. Nechal zesílit svou bezpečnost a na veřejnosti se již takřka neobjevoval. Vše mu bylo kontrolováno, aby nebylo něco otráveného. Dá se tedy usuzovat, že z Hitlera se po atentátu stala definitivní troska a obraz velkého Vůdce byl již pryč.⁴⁸

4.5. Mezinárodní ohlasy atentátu

V Protektorátním tisku se v dalších dnech po atentátu objevily i ohlasy tisku z jiných zemí, které demonstrovaly svůj postoj k atentátu. Všechny země, které jsou v *Českém deníku*, kde tento článek s názvem *Hlasy tisku o záchraně Vůdcově* dne 23. července vyšel, uvedeny, postavily se jednoznačně za Vůdce a proti atentátu.

Itálie přivítala záchranu Vůdce. „*V politických kruzích hornoitalských působila zpráva o zradě malé zločinecké kliky v jedné z nejtěžších hodin německých hodin na osobě Vůdcově nesmírným dojmem*“, takto začala zpráva, která byla z Itálie.

⁴⁷ Čt, „Vůdcův rozhlasový projev po atentátu“, 1.

⁴⁸ KERSHAW, I.: *Příběh operace Valkýra. Stauffenbergův atentát na Hitlera a jeho následky*. Praha, 2009, s.66-68.

Itálie ukázala, že se lidé kolem Duceho pevně semkli a postavili proti atentátu, který by dle jejich slov přinesl jen neštěstí.

Finsko mluvilo o tom, že se zločinné spiknutí zhroutilo, že o atentátu se psaly spousty článků a Vůdcovy obrazy se všude ve finském tisku zveřejňovaly. Norsko se přidalo také s výrokem „*Osud ochránil Adolfa Hitlera a jeho dílo*“. Norové navíc dle slov tisku vidí ve Vůdci jejich ochránce před bolševismem, a tak jsou za jeho život vděční.

Stejným způsobem se na celou věc dívalo i Maďarsko. Zde se navíc vysoké kruhy shodly na faktu, že pro nepřítele je charakteristické, že pracuje s takovými podlými zbraněmi, aby všemožně podlomil německou morálku.

Řecko poté píše „*Velká radost všech Evropanů nad záchranou*“. Místní noviny Elefheron Vima přidávají komentář „*S živým pohnutím se dovídá řecká veřejnost zprávu o atentátu na velkého německého Vůdce Adolfa Hitlera. Ve chvíli, ve které velký boj, jež Vůdce v čele Německa a jeho spojenců vede za Evropu, dospěl svého vrcholu, chtěli záludní nepřátele jeho smrt*“.⁴⁹

Pokud pozorujeme, jak se tisk v jiných zemích stavěl k atentátu, není nic zajímavého na tom, že se všechny místní deníky postavily proti. Vysvětlení je zcela jednoduché. Tedy že všechny uvedené země byly v dané chvíli spojencem Hitlerova Německa, takže jejich postoj je tímto způsobem lehce vysvětlitelný.

4.6.O postoji německé branné moci k atentátu

Adolf Hitler byl i vrchním velitelem německé branné moci, a tak se logicky objevily i zprávy, které odkazovaly na reakce vojska k události z 20. července 1944. Dobře to ukazuje článek v *Českém deníku, Německá branná moc a 20.červenec*, který se objevil 26. července.

V tomto článku se píše, že se zpráva o atentátu šířila pomocí rozhlasu, nebo z úst do úst mezi všemi vojáky a veliteli. Pokud vojsko zrovna nebojovalo, uspořádalo spontánní apely, na kterých velitelé připomenuli věrnosti Vůdci a nerozlučné bojové společenství s ním. Z článku je také viditelný fakt, že vojáci na jakýchkoliv frontách považovali útok na Vůdce útokem na ně samotné a byli tímto velmi rozhořeni.

⁴⁹ ČTK, „Hlasy tisku o záchraně Vůdcově“, 2.

Spontánně se k německým vojskům přidala také spojenecká vojska a dobrovolníci z řad evropských národů a projevíli svou radost nad životem Adolfa Hitlera. Zde jmenujme Maďary či Bulhary. Dokonce se objevuje tvrzení, že například pravoslavné sbory daly sloužit děkovné bohoslužby.⁵⁰

4.7.Zprávy z Berlína

Protektorátní tisk informoval v následujících dnech po atentátu o nejnovějších zprávách, které přicházely z centra dění, z hlavního města Třetí Říše, Berlína. Nejčastější zprávy byly z Německé zpravodajské kanceláře *DNB*.

V návaznosti na tyto informace vycházely články. Uvedme například ten s názvem *Spiknutí zločinecké kliky se zhroutilo v šesti hodinách*, který vyšel ve *Večeru* dne 22. července. Uvádí, že až na Berlín nikde jinde k incidentům nedošlo. V Berlíně se spiklenci pokoušeli obsadit vládní čtvrt, sídla SS či Gestapa a zatknout čelní představitele těchto úřadů. Ovšem když vyšlo najevo, že atentát selhal, byli tito postupně stříleni prapory pozemního vojska, nebo sami spáchali sebevraždu. *DNB* také uvádí, že mezi zastřelenými byl i pachatel atentátu plukovník hrabě von Stauffenberg. Dále se píše o tom, že se zpráva o celém činu rychle rozšířila po všech městech, vesnicích a oblastech Říše. Lidé navíc přijali Vůdcovu záchranu pozitivně.⁵¹

V dalším článku, který se nachází na stejné, tedy úvodní straně, *Německo očištěno od podvratného kruhu reakcionářů*, dává Berlín najevo, že již od dalšího dne po atentátu probíhal život v Berlíně i celé Říši normálním způsobem. Zde je vedle Stauffenberga zmiňován i generaloberst Beck, o kterém zahraniční zprávy často psaly, jako o inspirátoru vojenské revolty. Berlín dodává fakt, že cílem bylo vedle likvidace Hitlera i zabití německého vojenského vedení, aby mohlo dojít ke změnám ve válce.⁵²

⁵⁰ PZD, "Německá branná moc a 20. červenec", 2.

⁵¹ Čt, "Spiknutí zločinecké kliky se zhroutilo v šesti hodinách", 1.

⁵² Čt, "Německo očištěno od podvratného kruhu reakcionářů", 1.

4.8. Dr. Goebbels v tisku

Dr. Joseph Goebbels byl jedním z nejdůležitějších postav nacismu. Žil v letech 1897-1945. Stal se oddaným stoupencem Adolfa Hitlera i myšlenky národního socialismu. Dnes je dobře znám jako nacistický ministr propagandy, za války působil také jako zmocněnec pro totální válečné nasazení. Byl také pověřen zajišťováním bojové morálky na domácí frontě. Často tak navštěvoval i různá vybombardovaná města a zabýval se organizací pomoci v postižených oblastech.⁵³

Svého Vůdce následoval i do bunkru pod říšským kancléřstvím v Berlíně, kde svůj život i život své rodině dožil. Pouhý jeden den zastával funkci říšského kancléře, po smrti Hitlera. 1. května spáchal v Berlíně sebevraždu.

Goebbels si dal v souvislosti s atentátem pár dní čas, poté ale promluvil k národu Říše v rozhlasovém projevu, což u něj nebylo ničím neobvyklým. On sám totiž dlouhé roky řečnil a punc řečníka mu byl velmi blízký. Jeho projev, který byl v denících v Protektorátu velmi dobře popsán ukazuje, jak na celou situaci pohlíží vysoce postavený představitel režimu, navíc v něm najdeme i mezinárodní pohled.

Ve všech periodikách bychom interpretaci jeho projevu našli, a to velmi podrobně popsanou. Zajímavostí by mohlo být, že v uvedených denících se objevují tři různé názvy týkající se stejné věci. Ve *Večeru* je to *Úkolem dneška je proměnit pohotovost v čin*, v *Lidových novinách* *Dr. Goebbels promluvil k německému lidu* a v *Českém deníku* poté *Totální válka se stává praktickou skutečností*. V mé interpretaci jsem si zvolil *Večer*, kde článek vyšel 27. července.

V úvodu vysvětluje, proč s projevem nepřišel dřív, i když o to byl žádán. Jeho vysvětlení se opírá o fakt, že chtěl počkat na odhalení přesného pozadí tohoto činu. Nejdříve říká, že úspěšný atentát by pro Němce znamenal neštěstí a děkuje Prozřetelnosti, která Vůdce zachránila, aby mohl jít německý národ dále poklidnou cestou. Následně mluví o hraběti von Stauffenbergovi a pokusu jeho lidí zmocnit se předem vytyčených cílů v Berlíně, k čemuž ve výsledku nedošlo, neboť strážný prapor majora Remera nakonec proti nim zasáhl. Remer byl totiž v kanceláři Goebbelse spojen přímo s Vůdcem a sám Goebbels celou situaci

⁵³ HUGHES, M.-MANN, CH.: *Hitlerovo Německo. Život v období Třetí Říše*. Praha, 2002, s.91.

charakterizuje slovy „*tento telefonický rozhovor jest jednou z nejdojemnějších vzpomínek mého života*“.⁵⁴

Goebbels poté uvádí mezinárodní pohled. Říká, že pachatelé byli spolčeni s Moskvou, Londýnem a Washingtonem. Vysvětluje to tím, že už pár měsíců před atentátem nepřátelský tisk poukazoval na to, že jejich vedení války má v záloze ještě zvláštní pointu. Že v těchto městech se tvrdilo, že je v Německu opozice v jistých kruzích generality, navíc že zde byla údajně uvedena jména, která se v souvislosti s atentátem objevila, avšak přesná jména dr.Goebbels neuvádí. Dále se odvolává na to, že při atentátu měla být použita anglická třaskavina, a že von Stauffenberg měl být napojen na vysokou anglickou aristokracii. Jako poslední důkaz napojení na tyto země říká, že poté, co byl atentát proveden, projevil okamžitě londýnský tisk naději, že události povedou ke zhroucení Říše. Pohled Goebbels tedy ukazuje, že atentátníci byli napojeni na zahraničí, na nepřátelské státy Třetí Říše a spolu s nimi chtěli vyvolat vnitřní chaos a krizi v Německu.⁵⁵

Poté heroicky tvrdí, že však nikdo nemůže zlomit německou morálku a nikomu se to ani nepodaří a popisuje svou návštěvu ve Vlčím bunkru po atentátu. Pro něj má 20. červenec symbolický význam a vyzdvihuje tento den a to způsobem, že Němci se musejí semknout a jít dále kupředu, nepolevit, a i nadále bojovat.

*„Stojíme na frontách proti celému světu nenávistných nepřátel, kteří znovu, jak ukázaly události ze dne 20. července, se neostýchají žádného prostředku, aby nás srazili k zemi. Vůdce možno v tomto boji opravdu přirovnat k onomu rytíři, jenž na rytině od Albrechta Dürera bojuje se smrtí a ďáblem. Musíme projít tímto peklem nepřátelství, nesnází a nebezpečí, než na konci cesty opět získáme volnost a budeme moci dýchat čerstvý vzduch. Nelze vůbec pochybovat, že se nám to podaří. Také se nám to podařit musí, jinak jsme všichni ztraceni“.*⁵⁶

Goebbels poté mluví o další nutnosti vedení totální války, o zbraních V1, které mají dle jeho slov zničit odpor nepřítele, že se do války musejí vložit všichni, musejí do toho dát nejen zbraně, ale i svá srdce a ruce.

Nakonec svůj projev zakončuje těmito pasážemi. *„Vůdce stojí jako vždy u kormidla našeho státu a vede lid a národ bezpečnou rukou všemi bouřemi a nepohodami této války. Náš lid je statečný, řádný a pilný a má jenom jednu*

⁵⁴ Čt,“ Úkolem dneška je proměnit pohotovost v čin“, 1.

⁵⁵ Čt,“ Úkolem dneška je proměnit pohotovost v čin“, 2.

⁵⁶ Čt,“ Úkolem dneška je proměnit pohotovost v čin“, 2.

*myšlenku, bojovat a pracovat, aby vítězství bylo naše. Děkuje Všemohoucímu, že vzal Vůdce do své milostivé ochrany a prosí ho, aby tak činil i nadále. My všichni však se budeme navzájem překonávat v lásce a věrnosti k němu a ve víře v jeho historické poslání“.*⁵⁷

Tento dlouhý, bilancující a místy heroizující projev Dr. Goebbelse měl přispět k utužení německé morálky, navíc se na něm dá pozorovat i mínění vysoce postaveného nacisty o celé skutečnosti, kde na jedné straně útočí proti opozici v Německu a na druhé straně proti nepřátelským státům, kdy má atentát i mezinárodní dopad. Nedílnou součástí je také oslava Vůdce.

4.9. Bolševismus a židovství

Po atentátu na Adolfa Hitlera se začaly objevovat různé spekulace o tom, kdo může za tímto činem stát. Jistě, byl zde přímý pachatel i jeho napomahatelé v Berlíně, ale vrcholní představitelé režimu byli toho názoru, že je to málo. A tak se začal objevovat mezinárodní dopad tohoto činu. Tisk v Protektorátu se zmiňoval i o vlivu bolševismu a židovství.

Dobře to dokládá článek Alfonse Sedláčka *V milosti Osudu*, který vyšel ve *Večeru* dne 21. července, tedy již den po atentátu. Autor zde mluví o motivech bolševismu a židovství. Je samozřejmé, že když probíhala válka proti Sovětskému Svazu, psalo se v tisku o bolševismu stále častěji, protože to bylo aktuální. Psalo se o něm v souvislosti s boji na východní frontě, avšak v tomto případě se o něm psalo jako o hrozbě z východu. Stoupenci bolševismu spolu s jinými nepříteli Říše chtěli smrti Vůdce a na atentátu participovali. Dle slov pomocí toho, že se podíleli na výrobě třaskaviny, která měla Vůdce zabít. Sedláček dále uvádí, že po smrti Vůdce měly bolševické hordy z východu vyplnit a zničit Evropu, neboť její ochránce, Adolf Hitler, by byl již mrtev. Stejně plenění, ale také kulturní úpadek by postihl i naše území.⁵⁸

V souvislosti s židovstvím sleduje Sedláček fakt, že se celá léta ozývaly z židovského tisku hlasy, které požadovaly Vůdce smrt. V nynější chvíli přešli od slov k činům a pokusili se jej zabít. Podle Sedláčka má tedy atentát také bolševický a židovský podtext.

⁵⁷ Čt,“ Úkolem dneška je proměnit pohotovost v čin“, 2.

⁵⁸ Sedláček,“ V milosti Osudu“, 1.

O napojení Židů se zmiňují i *Lidové noviny* v článku *Reakcionáři bez stoupců. Mezinárodní Židovstvo v pozadí zmařeného zločinného kompotu z 20.července* ze dne 25. července. V rámci článku vychází zajímavé pasáže z deníku *Der Angriff*, který tvrdí, že atentátníci měli mimo jiné sloužit Židům. Židé si údajně podmanili marxisty, dle své libosti ovlivňují i šlechtické kliky, načež zde se odkazuje na hrabě von Stauffenberga. Deník spojuje dohromady čistý kompot mezi německou reakcí a židovským bolševismem, přičemž Žid je v čele.⁵⁹

4.10. Proti USA, Anglii a SSSR

Dr. Goebbels viděl mezinárodní dopad atentátu právě u těchto třech zemích, které byly nepřítelem Říše. Mluví o napojení atentátníků na různé společenské kruhy v daných zemích, přesněji poté v hlavních městech těchto států. Zmiňuje se o třaskavině anglické výroby, která měla pomoci k odstranění Vůdce. Vše to komentuje svou teorií, která se ale objevuje i u jiných lidí, tedy tím, že nepřátelé se snaží využít jakýchkoliv prostředků k tomu, aby Německo porazili, a tak útočí proti nejvyššímu představiteli Říše. Útočí na něj v napojení na opozici, která se zformovala uvnitř Říše.⁶⁰

V *Českém deníku* vyšel 26. července článek *Po bouři*, ve kterém se mluví o vině Londýna a Moskvy. Místní představitelé měli věřit, že úspěšný atentát na Vůdce přinese jim naplnění jejich tužeb. Z toho důvodu měli být napojeni na kruh reakcionářů, kteří se o zabití Vůdce pokusili.⁶¹

V *Lidových novinách* se proti Sovětskému Svazu, Americe i Anglii staví ve svém článku *20. červenec 1944* z 23. července Leopold Zeman, který říká, že „*ani internacionála rudá, ani internacionála zlatá a ani internacionála modrokrevná Říši nezničí*“. Dále říká, že plutokraticko-bolševický útok se nezdařil a Říše i celá Nová Evropa tak mohou nadále fungovat.⁶²

V deníku také téhož dne vychází článek *Zákeřníci* od Emanuela Moravce, který ukazuje svůj pohled. Říká, že nezdařený atentát znamená pro nepřítele možná tu nejvýznamnější porážku. Fakt, že nepřátelé Říše stále nezasadili smrtelný úder,

⁵⁹ Čt, „Reakcionáři bez stoupců. Mezinárodní židovstvo v pozadí zmařeného zločinného kompotu z 20. července“, 3.

⁶⁰ Čt, „Úkolem dneška je proměnit pohotovost v čin“, 2

⁶¹ M.K., „Po bouři“, 1.

⁶² Zeman, „20. červenec 1944“, 1.

vede je k takovým jednáním. Dle Moravce jsou tito lidé bráni za zaprodance a zrůdy.⁶³

Jak je vidět, atentát byl velmi silně z mezinárodního hlediska spojován právě se státy Velké Trojky, které měly mít zájem na podlomení německé válečné morálky. Smrt Vůdce i vrchního velitele branné moci by pro ně mohla být obrovským úspěchem, k čemuž ovšem nedošlo. Alespoň tímto způsobem tisk interpretuje vinu velmocí.

4.11. Shrnutí

Po rozboru toho, jak se tisk stavěl k atentátu na Hitlera, můžeme konstatovat, že bylo několik rovin, které hrají důležitou roli

Nejdříve to byl charakter, který dával najevo náklonnost k Prozřetelnosti a oslavoval Vůdce i jeho přežití. Byl to faktor, který spatřoval záchranu Evropy před ničivou hrozbou bolševismu či židovství, a to díky Adolfu Hitlerovi. Za mnohé zde jmenujme například článek *Vůdce zachráněn Evropě*.

Dále jsme mohli pozorovat, jaký byl v tisku mezinárodní dopad atentátu. To, jak se vysocí nacističtí představitelé stavěli k nepřátelům, kteří dle jejich slov usilovali o smrt Vůdce. Zde se již neobjevuje pouze Anglie, jak tomu bylo u Heydricha, ale také Sovětský svaz a USA.

Objevují se články, které mají ideologický a rasistický podklad. V otázce ideologie je zde míněn bolševismus, proti kterému se staví například Joseph Goebbels. Pokud jde o rasistický podklad, zde jmenujme německý deník *Der Angriff*, jehož výroky jsou v protektorátním tisku citovány.

Z dalších pohledů se vyskytují obecné zprávy z Říše, které popisují, jak se k atentátu postavili obyčejní lidé nebo vojáci Wehrmachtu. Všechny tyto mají ukázat, jak jsou všichni věrní Vůdci a věří v jeho poslání, a naopak kritizují ty, kteří se jej pokusili zabít.

Nakonec můžeme vidět i Vůdcův projev, který v rozhlase pronesl pár hodin po atentátu. Tento naznačuje Vůdcovy myšlenky i jeho pohled na čin.

⁶³ Moravec, "Zákeřníci", 1.

5.Srovnání atentátů z pohledu tisku

V této kapitole provedu komparaci u nejčastějších, a také dle mého názoru nejvýznamnějších faktorů, které se u obou atentátů v tisku objevovaly. Myslím si, že je to vhodné, aby se mohlo pozorovat vzájemné srovnání.

5.1.Srovnání z mezinárodního pohledu

Pokud se díváme na srovnání z mezinárodního pohledu, tisk reflektuje mezinárodní rozměr více u atentátu na Adolfa Hitlera. V porovnání s atentátem na Heydricha se v tisku píše o více nepřátelských zemích. Tato sdělení se objevují v tisku. Státy Velké Trojky, tedy Anglie, USA a Sovětský svaz byly obviňovány z pomoci a napojení na německou opozici, která se pokusila Hitlera odstranit.

U atentátu na Heydricha byl ve srovnání s druhým jmenovaným menší mezinárodní dopad. Zde se tisk staví pouze proti Velké Británii. Je však nutno konstatovat, že intenzita kritiky Británie zde byla větší, než tomu bylo u Hitlera. Důvodem byly získané informace, že parašutisté byli v Británii přímo vycvičeni a vyzbrojeni.

Mezinárodní dopad z pohledu bolševismu a židovství v očích tisku byl taktéž větší u atentátu na Hitlera, což souvisí s tvrzeními, že nepřátelé v Moskvě, Londýně či Washingtonu měli být napojeni na Hitlerovy nepřátele v Říši, ale také s tezemi o tom, že Židé se celou dobu snažili Říši škodit a chtěli Vůdce odstranit. V době okolo atentátu na Heydricha byla i jiná mezinárodní situace.

5.2.Srovnání z pohledu reakce politiků

Protektorátní politici, ale také představitelé nacistického režimu se k atentátům samozřejmě vyjadřovali. Na tom, že pronášeli různé projevy, ať již rozhlasové nebo veřejné, není nic zajímavého. Ve srovnání se jednoznačně nedá říct, že by se u jednoho atentátu objevil rozhodně větší ohlas politiků.

U atentátu na Heydricha převažovaly ohlasy protektorátních politiků. Je to logické, neboť k události došlo v Protektorátu v Praze a protektorátní vláda se musela pokusit o to, aby se celá situace uklidnila, a aby lid Protektorátu vyjádřil

věrnost Vůdci a Říši. Z toho důvodu je v tisku velké množství článků, které pojednávají o výrocích, postojích nebo činech politiků. Jmenujme hlavně ministra školství a lidové osvěty, Emanuela Moravce, který se po atentátu aktivizoval možná nejvíce ze všech ministrů vlády. Důvodem u Moravce by mohl být možný strach z okupační moci, chtíč zavděčit se, ale také Moravcovo vidění světa a reality té doby. Navíc, Moravec byl například v úzkém kontaktu s K.H.Frankem, takže je velká pravděpodobnost, že plnil úlohy, které mu byli dány. Dále uveďme velkou manifestaci na Staroměstském náměstí v Praze, o které se zmiňují deníky, a kde vedle Moravce vystoupil například i předseda protektorátní vlády Dr. Jaroslav Krejčí.

V reakci na atentát na Hitlera se objevuje naopak více ohlasů ze strany představitelů nacistického režimu. Ke všemu se vyjadřuje sám Vůdce Adolf Hitler, Dr. Joseph Goebbels, ale také jiní, jako například Hermann Göring. Ze strany protektorátních politiků je v tisku menší ohlas, ale přeci bychom nějaký našli. Například člen Národní rady české Dr. Drachovský, který v článku *Dík Prozřetelnosti ve Večeru* děkuje, že Vůdce přežil.

Nesmíme zapomenout a musíme uvést i osobu protektorátního prezidenta, JUDr. Emila Háchu. Tento se vyjádřil k oběma atentátům a jeho ohlasy se tedy v tisku vyskytují. Objevují se hlavně formou telegramů, které Hácha vždy zasílal Vůdci Adolfu Hitlerovi. Jeho slova jsou podrobně interpretována. Periodika je dávají na úvodní strany daných čísel. Jedná se o kratší články, které přesně formulují, co bylo obsahem telegramu. V případě Heydricha vyjadřují zármutek, u Hitlera poté radost a poděkování prozřetelnosti.

5.3.Srovnání v ohlasech ze zahraničí

V tomto případě se objevují odlišnosti. Tisk po atentátu na Heydricha neuvádí články ze zahraničí, které by vyjadřovaly postoj jiných států. Jedná se zde o postoje z Protektorátu. Dle mého názoru bylo důvodem postavení, které Heydrich měl. Ano, byl vysoce postavený nacist, ale v porovnání s Adolfem Hitlerem nebyl nejvyšším činitelem. Z tehdejšího vojenského hlediska nebyl ani nejvyšším velitelem, který by mohl ovládat průběh války, což by se dotknulo i spojeneckých států Německa. Přesto je však potřeba říct, že o atentátu se mluvilo, a to i mezi nepřáteli Říše. Svědčí o tom například fakt, že již v roce 1943 byl v USA natočen film, který se atentátem na Heydricha zabývá. Jmenuje se *Hangmen also die!*.

V případě atentátu na Hitlera se v tisku objevují reakce jiných zemí, které dávají k situaci své stanovisko. Uvedme například Maďarsko, Finsko nebo Řecko. Může se tedy zdát, že atentát na Hitlera měl i v rámci Evropy větší ohlas. Zde bychom mohli uvést důvod, že Hitler byl i nejvyšším vojenským velitelem, a ovlivňoval tedy i průběh války, který se dotýkal spojeneckých států Německa. Společným znakem států, které svůj postoj přinesly, byl pocit štěstí, že Vůdce je naživu. Dle mého názoru se zde hlavně přikláním k onomu vojenskému hledisku.

5.4. Společným znakem věrnost Vůdci a Říši

U obou atentátů reaguje tisk stejným způsobem v náklonnosti Adolfu Hitlerovi a Třetí Říši. Je to faktor, který můžeme pozorovat v článcích *Večeru*, *Lidových novin* i *Českém deníku*. Věrnost, náklonnost a lojalita jsou slova, která jsou často zmiňována. Zde naváží na kapitolu o Protektorátním tisku. Je zřejmé, že okupační moc dala šéfredaktorům deníků jasná direktiva, jak se k události postavit. Proto se objevují články, které píší tímto způsobem. Na druhé straně ale také stojí přesvědčení řady politiků, kteří se snažili dát německé moci najevo, že stojí pevně za ní a jsou proti všem nepřátelům Říše.

Pokud se podíváme na články, které vyšly po atentátu na Heydricha i na Hitlera, nalezneme v nich pasáže, které se staví za německého Vůdce a jsou pevně přesvědčeny o nutnosti propojení a společné cesty s Německem. V opačném případě se shodují v tom, že pokud by tomu tak nebylo, znamenalo by to úpadek českého národa. Zde jsou hlavně v konfrontaci s bolševismem. I tento fakt je pro tisk u obou atentátů společný. Bolševismus byl brán jako hrozba a s postupem času se o něm stále více mluví. Tisk takto například varuje, že pokud by Hitler zemřel, hordy Bolševiků by zaplavili Evropu i Protektorát a přinesly by společenský i kulturní úpadek.

6. Závěr

Svou práci jsem začal rozborem fungování protektorátního tisku. To vedlo k řadě zjištění, jak tisk fungoval, a jak byl řízen. Pomohlo to také k další práci, protože jsem z toho odvodil řadu věcí, proč psal tisk v určitých chvílích daným způsobem. Zásadním faktorem při řízení a fungování tisku zde byly *Tiskové konference a Informace pro šéfredaktory denních listů*, které dávaly jasná direktiva, o čem psát, nebo jak psát.

Velkou a důležitou část své práce jsem věnoval práci s prameny tisku z Protektorátu Čechy a Morava. Pracoval jsem s třemi periodiky, které vycházely legálně. Jádro mé práce tkvělo v tom, že jsem se snažil o analýzu a rozbor článků, které vyšly v návaznosti na zmíněné atentáty. Přitom jsem sledoval několik cílů. Zaměřil jsem se na to, jak tisk reflektoval mezinárodní rozměr. Zde jsem dospěl k závěru, že větší byl u atentátu na Adolfa Hitlera. Jednak se tisk postavil proti více nepřátelským státům, a zároveň uvedl i ohlasy atentátu v jiných státech, k čemuž v případě atentátu na Heydricha nedošlo.

Sledoval jsem také to, kdo se u daných atentátů nejvíce aktivizoval. Ze všech zjištění mohu konstatovat, že to byl hlavně ministr školství a lidové osvěty, pan Emanuel Moravec. Důvodem je jeho ohlas, který se objevuje u obou atentátů v legální tisku. Moravec přinesl řadu svých názorů, zaujal řadu stanovisek. V některých případech přispívá do tisku přímo on, často jsou ale články, které píše o jeho postojích a činech. Například o jeho vystoupeních v řadě měst v Protektorátu, kde pronášel své projevy. Moravec se staví za Velkoněmeckou říši a vždy proti nepřátelům či aktérům daných událostí.

Pokud se podíváme na témata, která se objevovala nejvíce, pak jsou to útoky proti Edvardu Benešovi v souvislosti s atentátem na Heydricha, projevy věrnosti a loajality Vůdci a Velkoněmecké říši, které se vyskytují u obou atentátů, činnost již zmíněného Emanuela Moravce, ale také ukázka mezinárodního rozměru. Tyto faktory hrají hlavní roli. Navazují na ně články, které nám ukazují, jak byl Beneš vnímán jako zrádce a škůdce národa, protože se zaprodal cizí a nepřátelské velmoci. Ukazují bezmeznou důvěru v Adolfa Hitlera, který je brán jako hlavní opora při boji s nepřáteli, a který má ztělesňovat Novou Evropu s Velkým Německem, což má českému národu přinést radostnou budoucnost. Emanuel Moravec, který se vždy staví za Říši, proti které staví všechny možné nepřátele, kteří ji chtějí škodit, přičemž škodí i českému národu. Nakonec mezinárodní rozměr a situace, kdy jsou vždy výroky o tom, že když nemůže nepřítel zničit Říši

vojensky, používá k tomu jakékoliv prostředky, aby dosáhl svého cíle. Cílem má být ovládnutí a zpusťování Evropy.

V tisku se u atentátu na Heydricha nepíše a nemluví o jakékoliv vině Moskvy nebo SSSR. Vše se svaluje jen na Anglii. Jak jsem již uvedl, SSSR byl v dané chvíli v defenzívě a pro Německo nepředstavoval hrozbu. Důkazy vedly naopak do Anglie. U atentátu na Hitlera se moc nepíše o aktérech, o spiklencích, kteří se Hitlera pokusili zabít. Ano, jejich jména se občas zmíní, hlavně hrabě von Stauffenberg, ale nevyjde žádný samostatný článek, který by o nich psal. Jejich jména se tedy vyskytují jen mezi řádky článků.

Výsledkem mé práce bylo srovnání hlavních témat, které se objevují. Přitom jsem nedošel k ničemu, co by mne překvapilo. Proto konstatuji, že mezinárodní rozměr byl větší u atentátu z 20. července. U atentátu na Heydricha se v tisku objevují větší ohlasy protektorátních politiků, u Hitlera poté říšských. Konečně, společným znakem obou byly výrazy náklonnosti Adolfu Hitlerovi a Třetí říši.

7. Přílohy

7.1. Seznam příloh

Příloha č.1.: Ukázka vydání z deníku *Lidové noviny*. V příloze je ukázka z 28.5 1942, tedy den po atentátu na Heydricha. Je zde možno vidět *Výnos o vyhlášení civilního výjimečného stavu*, a také *Vyhláška*.

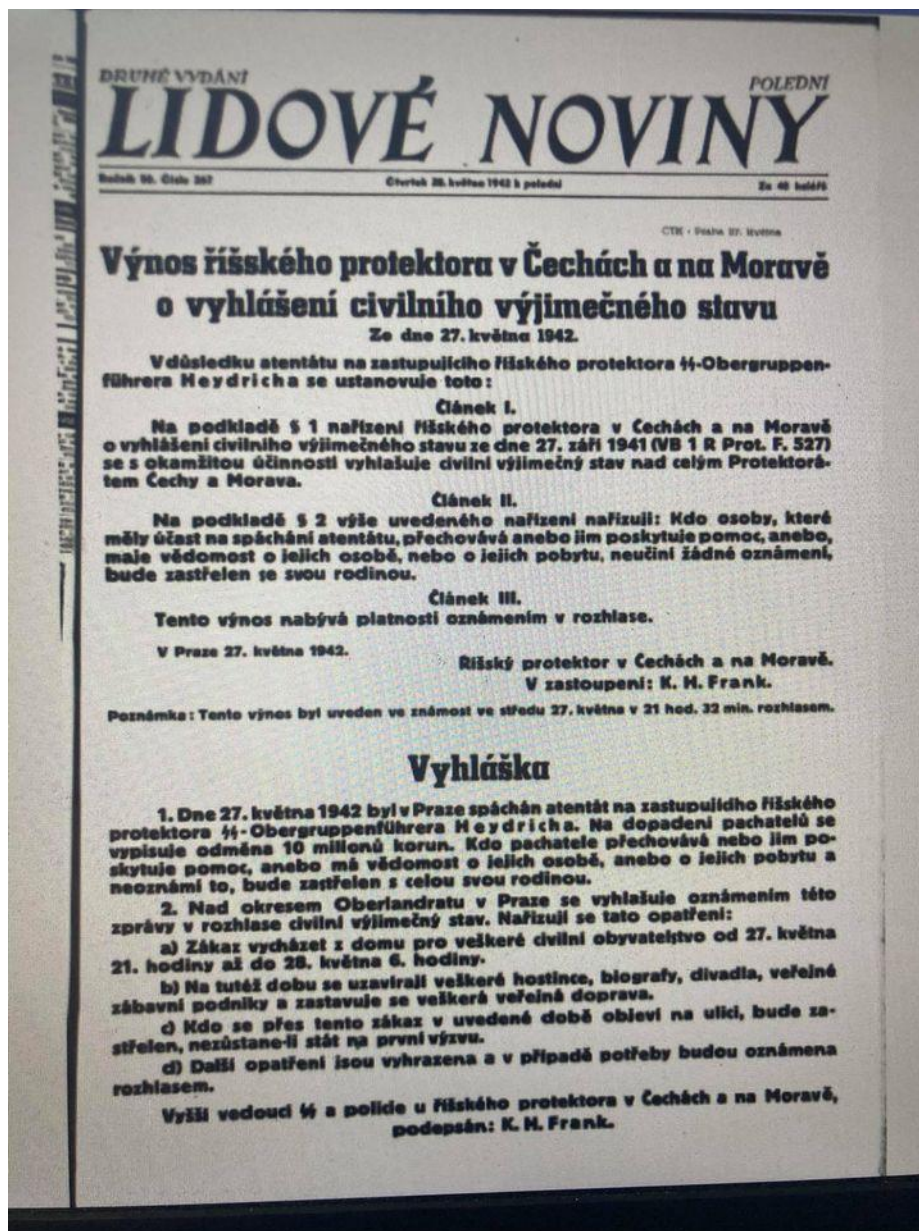
Příloha č.2.: Vydání také z *Lidových novin*, tentokrát v souvislosti s atentátem na Hitlera. Je z 22.července 1944. Článek *Šťastné záchránění Vůdcovo* a věci týkající se projevu Adolfa Hitlera.

Příloha č.3.:Vydání z *Českého deníku*. Článek týkající se manifestace na Staroměstském náměstí v Praze. Tato navazuje na atentát na Heydricha a vystupují zde protektorátní představitelé.

Příloha č.1

Lidové noviny, čtvrtek 28.5.1942, roč.50, č.267.

Dostupné online na: [Lidové noviny 28.5.1942](#) | [Národní digitální knihovna](#) | [Digitální knihovna Kramerius \(ndk.cz\)](#)

Příloha č.2

Lidové noviny, sobota 22.července 1944, roč.52, č.200.

Dostupné online na: [Lidové noviny 22.7.1944](#) | [Národní digitální knihovna](#) | [Digitální knihovna Kramerius \(ndk.cz\)](#)

LIDOVÉ NOVINY

ROČ. 52. ČÍS. 200 SOBOTA 22. ČERVENCE 1944 RÁNO • ZA 80 HALERŮ

Šťastné zachránění Vůdcovo

Vůdce v tom spatřuje potvrzení úkolu, daného mu Prozířetelností — Vyhubení malé klky zločineckých živlů

Blahopřání státního prezidenta a vlády Protektorátu

ČTK - Praha 22. července
Vůdce byl včera opět o zaslouženém uznání, když státní prezident Dr. Emil Hácha Vůdce takto blahořečil:
Já, Emanuel Václav August Šmahaj, šlechtě, Vám, který jste se včera, 21. července, zasloužil o záchranu naší země, ať Vám bude vše, co Vám bude k prospěchu a k tomu, abyste byl šťasten.

Projev říšského maršála k letceci ústředí

ČTK - Vídeň 22. července
Říšský maršál včera večer přednesl v letceci ústředí v Berlíně projev, který byl velmi důležitým a vzrušujícím. Říšský maršál včera večer přednesl v letceci ústředí v Berlíně projev, který byl velmi důležitým a vzrušujícím.

Vůdce Protektorátu u státního ministra Franka

LN - Praha 22. července
Vůdce včera odpoledne v 16 hodin přijel do Prahy a v 17 hodin se setkal s státním ministrem Dr. Fr. Frankem. Vůdce včera odpoledne v 16 hodin přijel do Prahy a v 17 hodin se setkal s státním ministrem Dr. Fr. Frankem.

Vůdcův projev k německému národu

ČTK - Vídeň 22. července
Vůdce včera večer přednesl v Berlíně projev k německému národu, který byl velmi důležitým a vzrušujícím. Vůdce včera večer přednesl v Berlíně projev k německému národu, který byl velmi důležitým a vzrušujícím.

ČTK - Praha 22. července
Vůdce včera odpoledne v 16 hodin přijel do Prahy a v 17 hodin se setkal s státním ministrem Dr. Fr. Frankem. Vůdce včera odpoledne v 16 hodin přijel do Prahy a v 17 hodin se setkal s státním ministrem Dr. Fr. Frankem.

8. Seznam literatury a zdrojů

8.1. Primární zdroje

Protektorátní deník *Český deník*

Online: [Český deník 1942](#) | [Národní digitální knihovna](#) | [Digitální knihovna Kramerius \(ndk.cz\)](#)

[Český deník 1944](#) | [Národní digitální knihovna](#) | [Digitální knihovna Kramerius \(ndk.cz\)](#)

Protektorátní deník *Lidové noviny*

Online: [Lidové noviny 1942](#) | [Národní digitální knihovna](#) | [Digitální knihovna Kramerius \(ndk.cz\)](#)

[Lidové noviny 1944](#) | [Národní digitální knihovna](#) | [Digitální knihovna Kramerius \(ndk.cz\)](#)

Protektorátní deník *Večer*

Online: [Večer 1942](#) | [Národní digitální knihovna](#) | [Digitální knihovna Kramerius \(ndk.cz\)](#)

[Večer 1944](#) | [Národní digitální knihovna](#) | [Digitální knihovna Kramerius \(ndk.cz\)](#)

8.2. Sekundární zdroje

BRANDES, Detlef: *Češi pod německým protektorátem*. Praha 1999.

BURIAN, Michal: *Atentát: operace Anthropoid*. Praha 2007.

FEST, Joachim-HOFFMANN, Heinrich: *Hitler. Tváře diktátora*. Praha 2006.

FIDLER, Jiří: *Atentát*. Brno 2002.

GEBHART, J. et al.: *Řízení legálního českého tisku v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha 2010.

HUGHES, Matthew-MANN, Chris: *Hitlerovo Německo. Život v období Třetí Říše*. Praha 2002.

KERSHAW, Ian: *Příběh operace Valkýra. Stauffenbergův atentát na Hitlera a jeho následky*. Praha 2009.

KUBÁNEK, Petr: *Dal signál k atentátu na Heydricha*. Uherské Hradiště 1993.

